

УДК 37.091.12 : 36-051+[316.46]

К. ПАЛАМАРЧУК

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті охарактеризовано програму формування лідерських якостей майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній діяльності. Розкрито форми позааудиторної роботи у ВНЗ та висвітлено думку, щодо важливості лідерських якостей для соціальних педагогів.

***Ключові слова:** лідерство, лідерські якості, соціальний педагог, позааудиторна діяльність.*

Постановка проблеми. Все частіше активна позиція людини, яка намагається задовольнити свої потреби, розуміється нами як лідерство, а людина, що здійснює цю діяльність, стає лідером. Однак, як відомо «лідер» – це людина, що має послідовників. «Хороший лідер» – це не той кого люблять та обожають, це той, чиї послідовники діють правильно, а «лідерство» – це лише результат діяльності лідера та послідовників [1, с. 72-73].

Аналіз актуальних публікацій. Найчастіше дослідження лідерства зустрічаються в працях таких науковців близького зарубіжжя як: Е. Абашкіна; А. Баранов ; А. Гайдаєнко; Е. Егорова-Гантман; Ю. Косолапова; А. Кудряшов; Б. Кухта; О. Марченко; А. Пахарів; С. Разворонєва; А. Реан; Т. Реданова; М. Сіверцев; Н. Теплоухова; Л. Трофіменко. Однак останнім часом у нашій країні також досить активно почалось дослідження феномену лідерства. В управлінській структурі дослідженнями займаються такі науковці, як: Т. Земська; Н. Земський; М. Козлов; В. Кульбіт; М. Лисечко; С. Марков; Л. Мельник; В. Нагаєв; Н. Онуфрієва; В. Пасічніченко; Н. Радіна; Р. Рудніцька; Л. Столяренко; А. Чемерис; А. Яковлев; А. Янкова. Питаннями діагностики, формування та

розвитку лідерських якостей із дітьми, старшокласниками та молоддю займаються: С. Бондаренко; Т. Вежевич; А. Войчихова; Н. Гільбух; Л. Дерев'яна; Л. Зюман; А. Лутошкін; В. Стібнева; В. Ягоднікова.

На розвиток лідерських якостей студентів у загальному контексті направлено працю О. Васіна ; О. Вишневського ; А. Прими ; О. Скорик «Сходження на вершину»; для підготовки молоді до роботи в таборах «Посібник для лідерів наметових таборів» В. Головатий; О. Калібаба; В. Яценко. Для підвищення рівня знань молодих лідерів про права людини, права дитини, волонтерський рух та формування навичок про використання цих знань на практиці: І. Братусь; А. Гулевською-Черниш; Н. Доценко; І. Зверевою; Н. Зимовець; В. Книш; В. Крушельницьким; Г. Лактіоною; С. Меньковим; Ж. Савич; Л. Стариковою; Т. Цюман було розроблено методичний посібник направлений на тренінгові заняття для лідерів громадського руху «Лідер майбутнього: нове видення, стратегії и практика».

Отже, можемо спостерігати, що дослідження проводяться досить активно. Можна стверджувати, що більшість науковців рухаються вперед у галузі управління та розвитку ділових якостей особистості. Із представленого вище видно, що цілеспрямоване виявлення та розвиток лідерських якостей у такої важливої категорії педагогів, як соціальні, не відображено. Але ж саме професію соціального педагога направлено на перетворення соціального середовища, попередження конфліктів, оптимізацію стосунків особистості і соціуму. Звичайно, факт, що соціальна педагогіка виокремилась із педагогіки, свідчить про те, що ті самі процеси і явища, які вивчаються педагогікою, тут розглядаються в певному специфічному аспекті. І специфіка цієї нової галузі педагогічних знань обумовлена словом «соціальна». [2, с. 4-5].

Мета даної статті – на основі практичного досвіду простежити деякі актуальні шляхи розв'язання завдань соціальної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Головними цілями та завданнями соціальної педагогіки, на думку А. Мудрика, є соціальне виховання в контексті соціалізації, а також формування гуманістичних соціальних установок по відношенні до суб'єктів процесу соціального виховання [2, с. 5]. А. Левко вважає основними цілями вироблення відповідних норм та правил поведінки, методики та технології пізнання, навчання та виховання, за допомогою яких здобуваються знання, вміння та навички [3, с. 44]. Сучасні українські науковці А. Капська, О. Безпалько, О. Карпенко, В. Тименко виділяють також осмислення закономірностей і розробку проектів і програм формування не лише і не стільки професійно-кадрового потенціалу суспільства, скільки людини як особистості, спеціаліста як особистості [2, с 5-6]. Російський науковець Л. Мардахаєв основною ціллю соціальної педагогіки вважає сприяння соціальному формуванню особистості, групи з врахуванням її своєрідності та соціокультури держави (суспільства), в якому їй жити. Під своєрідністю автор розуміє те, що відрізняє одну людину від іншої [4, с. 205].

Соціальний педагог повинен володіти чималим арсеналом умінь, навичок, мати глибокі знання у галузі наук про людину: психології, акмеології, соціології, педагогіки, права. Знання й уміння в поєднанні з відповідними особистісними якостями і здатністю до творчості можуть розглядатися як готовність до професійної діяльності.

Як відомо, соціальне лідерство в першу чергу має на увазі володіння знаннями соціального і управлінського характеру, а також уміння застосувати ці знання з практики так, щоб досягти потрібних результатів. Окрім існуючих закономірностей, і законів важливо розуміти принципи функціонування всієї системи соціального управління. Використовуючи існуючі ресурси, лідер упевнено рухається до досягнення своїх цілей і направляє своїх послідовників в правильне русло [9].

За основу для створення програми формування лідерських якостей у майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній діяльності ми взяли праці «Соціальна педагогіка» за ред. А. Капської; «Лідер майбутнього: нове видення, стратегії и практика» за ред. Г. Лактіоною; «Тренінг лідерства» М. Кипнис; «Внеаудиторная работа по педагогике

Програма формування лідерських якостей майбутнього соціального педагога в позааудиторній діяльності

Блок	№	Форма	Тематика
Я-лідер	1	Педагогічна інформація	Основні поняття лідерства
		Тестування	«Лідер»
		Методика	«Лідер – это...»
	2	Педагогічна інформація	Лідер чи керівник
		Проведення методик:	<ul style="list-style-type: none"> – на виявлення схильності до лідерства – на виявлення стилю взаємодії – на виявлення схильності до керівництва
	3	Педагогічна інформація	Харизматичний лідер та харизматична особистість
		Ділова гра	«Харизматична особистість»
	4	Вечір питань та відповідей	Харизматичний лідер та харизматична особистість
		Тестування	<ul style="list-style-type: none"> – «Приятно ли с Вами общаться?»; – «Какая у Вас репутация?»; – «Радуются ли люди вашему приходу?»; – «Насколько Вы благоразумны?»; – «Доверяете ли Вы людям?»; – «Сколько звездочек на Ваших погонах?»; – «Капитан, рулевой или пассажир?»; – «Сильная ли у тебя харизма?»
	5	Круглий стіл	Теорії та концепції лідерства
6	Конференція з актуальних питань	Стилі лідерства	
7	Ділові та рольові ігри	«Лідер майбутнього» «Кроки»	
Соціальний педагог як лідер	8	Відеотека	Перегляд фільму та обговорення вражень
	9	Години науки	Взаємодія з волонтерами
	10	Ділові та рольові ігри	«Дерево ідей» «Підводне каміння в роботі з волонтерами»
	11; 12	Конкурс соціального проекту	Створення соціального проекту на тему «Формування лідерських якостей у ...»
	13; 14	Початок організації та проведення конкурсу-презентації учасників програми	
	15	Підведення підсумків	Ділова гра «Лото» Пам'ятка молодому лідеру

в педагогічному інституті» Л. Кондрашової. Метою програми є активізація процесу становлення професійних навичок майбутнього соціального педагога на основі формування лідерських якостей в педагогічній діяльності. Завдання програми: 1) усвідомлення студентами важливості лідерських якостей їх природи, специфіки, мети; 2) формування у студентів ставлення до особистісних лідерських якостей як професійної якості; 3) розвиток розуміння себе агентом впливу на інших людей (суб'єктом педагогічної діяльності); 4) виховання професійно значущих якостей вчителя, оволодіння механізмами самореалізації в професійній діяльності та професійному самовдосконаленні; 5) формування системи професійних знань і вмінь практичної організації професійно-педагогічної діяльності; 6) ознайомлення з педагогічними новаціями, досвідом та роботою науковців.

Програма «Формування лідерських якостей майбутнього соціального педагога» (див. табл. 1.) розрахована на 15 зустрічей і складається із двох основних блоків: «Я-лідер» та «Соціальний педагог як лідер». Кожна зустріч відбувається протягом 2-х год. в позааудиторний час. Кожен із основних блоків вміщує у собі тематичні заняття. Форми тематичних занять було підібрано згідно з виділеними М. Вієвською, Т. Гуменниковою та С. Шашенко формами роботи [7; 9; 8]: педагогічні інформації; диспути; читачькі конференції; усні педагогічні журнали; круглі столи; конкурси майстерності; педагогічні тижні; робота педагогічних гуртків та клубу; відеотека; зустрічі-бесіди з майстрами педагогічної справи; прес конференція з актуальних питань; олімпіади; вечори зустрічей питань та відповідей; день науки; рольові та ділові ігри; клуби за інтересами; асоціації; студії; формування електронного підручника.

Висновки. Отже, для вирішення поставлених нами завдань ми використали досить різноманітні форми позааудиторної роботи, кожна з яких допомагає засвоїти попередні знання та отримати нові. Також для кращого розуміння процесу розвитку лідерських якостей у майбутніх соціальних педагогів нами було використано такі форми самостійної роботи студентів як написання твору-роздуму на тему «Я лідер», підготовку рефератів, та виступів на круглих столах, диспутах, педагогічних інформаціях.

Список використаних джерел

1. *Лідер будучого: нове видення, стратегії та практика : метод. посібник по проведенню тренінга* / І. Братусь, А. Гулевська-Черныш, Н. Доценко і др.; Под общ. ред. Г. Лактионовой и др. – К.: Науковий світ, 2001. – 122 с.
2. *Соціальна педагогіка : Підручник. 4-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А.Й. Капської.* – К.: Центр учбової літератури, 2009 – 488с.
3. *Левко А.И. Педагогіка : Учеб. посібник* / А.И. Левко. – Мн. : УП «ІВЦ Минфіна», 2003. – 341с.
4. *Мардахаев Л.В. Соціальна педагогіка* / Л.В. Мардахаев // *Учебник.* — М. : Гардарика, 2005. —269 с.
5. *Караванський С. Практичний словник синонімів української мови* / С. Караванський. - Київ : Українська книга, 2000. - 480 с.
6. *Що таке соціальне лідерство? Режим доступу: http://www.ard.dn.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=186:2010-09-09-11-03-36&catid=58:2010-07-15-12-24-42*
7. *Гуменникова Т.Р. Потенційні можливості позааудиторної роботи щодо підготовки студентів до особистісно орієнтованого виховання* / Т.Р. Гуменникова // *Наук. вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету* – № 12. – Одеса. – 111 с.
8. *Вієвська М.Г. Позааудиторна робота з молоддю як засіб адаптації до викладання навчальних дисциплін в умовах професійного навчання* / М.Г. Вієвська // *Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / гол. ред. В.К. Бурак.* – Кривий Ріг : КДПУ, 2000. – Вип. 2. – 160 с.
9. *Шашенко С.Ю. Соціальне становлення студентської молоді у позааудиторний час у вищих навчальних закладах* / С.Ю. Шашенко // *автореф. Дис. ... канд. пед. наук 13.00.05.* – К.: 2004. – 26 с.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2012.

Паламарчук Е.

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, г. Киев, Украина

ПРОГРАММА ФОРМИРОВАНИЯ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ ВО ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье дана программа формирования лидерских качеств будущих социальных педагогов во внеаудиторной деятельности. Раскрыты формы внеаудиторной работы в вузе. Также освещена мысль о важности лидерских качеств для социальных педагогов.

Ключевые слова: *лидерство, лидерские качества, социальный педагог, внеаудиторная деятельность.*

Palamarchuk E.

National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov, Kyiv, Ukraine

LEADERSHIP FORMATION PROGRAM OF FUTURE SOCIAL WORKERS IN EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

This paper characterizes the program development of leadership skills of future social workers in extracurricular activities. Solved forms extracurricular work in high school. Also highlighted view on the importance of leadership for social workers.

Keywords: *leadership, leadership skills, social educator, extracurricular activities.*